26/12/2020

Τα Χριστούγεννα στη Θεία Λειτουργία

/ Αγιορείτικα

Του Μοναχού π. Παταπίου Καυσοκαλυβίτου

Γιά ἄλλη μία φορά, ἐπί δύο χιλιετίες καί μία εἰκοσαετία καί σέ καιρούς πανδημίας˙σέ χρόνουςδύσκολους ὅπου ὀλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα δοκιμάζεταιἀπό τήν παγκόσμια ὑγειονομική κρίση πού προκαλεῖ ὁ νέος κορωναϊός, ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει καί ἐφέτοςτήν Γέννηση τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὀνόμασε τά Χριστούγεννα «μητρόπολιν πασῶν τῶν ἑορτῶν». Γιατί πράγματι, εἶναι ἡ ἀρχή καί πηγή ὅλων τῶν σωτηριωδῶν χριστιανικῶν γεγονότων, πού συνέβησαν στήν ἱστορία τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Αὐτή ἡ φανέρωση τοῦ Θεοῦ στόν κόσμο μας, ἡ εἴσοδός Του μέσα στή δική μας ἀνθρώπινη πραγματικότητα καί ἱστορία, μέσα στό εἶναι μας καί τή ζωή μας, εἶναι πράγματι «πάντων τῶν καινῶν καινότατον, τό μόνον καινόν ὑπό τόν ἥλιον» ὅπως διδάσκει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Μέ τό ὑπερφυές αὐτό μυστήριο ὁ Ἄναρχος πῆρε ἀρχή καί ὁ Λόγος σαρκώθηκε· ὁ Θεός κατέβηκε μέχρι

τόν ἄνθρωπο, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νά ὑψωθεῖ μέχρι τό Θεό· ὁ Θεός μετέσχε τῆς δικῆς μας ἀνθρώπινης φύσης, γιά νά μετάσχει καί ὁ ἄνθρωπος τῆς θείας· ὁ Θεός ἔγινε Υἱός ἀνθρώπου, γιά νά γίνει ὁ ἄνθρωπος υἱός τοῦ Θεοῦ· ὁ Θεός ἐνανθρωπίζεται γιά νά θεωθεῖ ὁ ἄνθρωπος!

«Παράδοξον μυστήριον οἰκονομεῖται σήμερον. Καινοποιοῦνται φύσεις, καί Θεός ἄνθρωπος γίνεται».

Τό προνόμιο τῆς διαρκοῦς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ στή ζωή μας ἐγγυᾶται καί ἐνεργεῖ ἡ Ἐκκλησία μας μέ τίς ἱερές Ἀκολουθίες καί τή θεία λατρεία, κυρίως ὅμως μέ τό ὑπερφυές μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Μέσα στή Θεία Λειτουργία γινόμαστε «θείας φύσεως κοινωνοί», μαρτυρεῖται ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ καί παρατείνεται ἡ παρουσία Του στήν καθημερινή μας ζωή.

Μέ τήν ἐνσάρκωση τοῦ Θεοῦ συνδέεται περισσότερο ὅμως ἡ Ἀκολουθία τῆς Προσκομιδῆς ἤ τῆς Προθέσεως, πού προηγεῖται τῆς Θείας Λειτουργίας καί ἔχει σκοπό τήν προετοιμασία καί τήν εὐλογία τῶν εὐχαριστιακῶν εἰδῶν, τοῦ ἄρτου καί τοῦ οἴνου, ὥστε αὐτά νά μεταβληθοῦν κατά τή Θεία Λειτουργία σέ Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ.

Ἡ λειτουργική πράξη τῆς Προσκομιδῆς παρουσιάζει καί μαρτυρᾶ τά κοσμοϊστορικά γεγονότα ἀπό τήν Γέννηση μέχρι τό θεῖο Πάθος τοῦ Χριστοῦ καί τόν σταυρικό Του θάνατο καί μάλιστα παρουσιάζει ἐν συμβόλοις ἐνώπιον τῶν πιστῶν ὁλόκληρη τή ζωή τοῦ Κυρίου. Στό στρογγυλό σχῆμα τοῦ προσφόρου ὁρισμένοι ἑρμηνευτές βλέπουν τήν γαστέρα τῆς Θεοτόκου ἀλλά καί τό ἀπεριόριστον τῆς Θεότητας. Ἡ ἐξαγωγή τοῦ Ἀμνοῦ ἀπό τό πρόσφορο μέ τή σφραγίδα εὐδιάκριτη μέ τά γράμματα ΙΣ, ΧΡ, ΝΙ, ΚΑ συμβολίζει τή γέννηση τοῦ Θεανθρώπου.Οἱ κλασικοί ἑρμηνευτές τῆς Θείας Λειτουργίας βλέπουν νά εἰκονίζεται μέ τήν πράξη τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ Ἀμνοῦ ἀπό τό πρόσφορο ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ ἀπό τήν Παρθένο Μαρία ἐκ τῆς ὁποίας γεννήθηκε σωματικῶς.

Στή συνέχεια ὁ Ἀμνός τοποθετεῖται ἀπό τόν ἱερέα πάνω στό ἱερό δισκάριο, τό ὁποῖο συμβολίζει τή φάτνη ὅπου γεννήθηκε τό θεῖο βρέφος. Ἄλλωστε, ὁ ἴδιος ὁ χῶρος στόν ὁποῖο τελεῖται ἡ ἀκολουθία αὐτή, ἡ Πρόθεση, ἀρχιτεκτονικά ἔχει σχῆμα κόγχης καί συμβολίζει τό Σπήλαιο τῆς Γεννήσεως. Παλαιότερα στόν χῶρο αὐτό ἱστορεῖτο ἡ παράσταση τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἐπιπλέον, ὁ ἀστερίσκος, πού τοποθεῖται πάνω στό δισκάριο καί ὑπεράνω τοῦ Ἀμνοῦ, ὑποδηλώνει τόν ἀστέρα πού ὁδήγησε τούς Μάγους σέ προσκύνηση τοῦ γεννηθέντος Χριστοῦ. Τά καλύμματα τοῦ δίσκου συμβολίζουν τά «σπάργανα» μέ τά ὁποῖο περιεβλήθη τό θεῖο βρέφος ἐνῶ τό θυμίαμα πού προσφέρεται ἀπό τόν ἱερέα κατά τό πέρας τῆς Προσκομιδῆς, μᾶς θυμίζει τό λιβάνι καί τή σμύρνα, τά ὁποῖα προσέφεραν οἱ Μάγοι,

ἀλλά τιμητικῶς καί ὅλοι οἱ πιστοί, πρό τόν Μεσσία. Ἡ κάλυψη καί ἡ διακριτική παραμονή τῶν θείων Δώρων στήν Πρόθεση μαρτυρᾶ καί συμβολίζει τήν παραμονή τοῦ Κυρίου στή Ναζαρέτ κατά τά χρόνια πρίν τήν ἔναρξη τῆς δημόσιας παρουσίας Του καί τῆς πραγματοποίησης τοῦ λυτρωτικοῦ Του ἔργου.

Μία ἀκόμη ἔνδειξη τοῦ συμβολισμοῦ τῆς Προσκομιδῆς μέ τή Γέννηση τοῦ Κυρίου εἶναι καί ἡ σύσταση πρός τόν λειτουργό νά λέγει τήν ὥρα τῆς προετοιμασίας τῶν ἱερῶν σκευῶν γιά τήν ἔναρξη τῆς Προσκομιδῆς τό γνωστό προεόρτιο τροπάριο τῆς Γεννήσεως: «Ἑτοιμάζου Βηθλεέμ, ἤνοικται πᾶσιν ἡ Ἐδέμ...» Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τήν ἔναρξη τῆς ἀπολύσεως τῆς Προσκομιδῆς: «Ὁ ἐν σπηλαίῳ γεννηθεὶς καὶ ἐν φάτνῃ ἀνακληθείς...».

Ἡ μικρή φάτνη, πού εἶναι ἕνα ἁπλό παχνί ζώων, ἔχει δεχθεῖ τόν πανταχοῦ παρόντα πού κανένας τόπος δέν τόν χωράει. Ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ ἀρχίζει καί καταλήγει μέ τήν ταπείνωση πού, κατά τούς Πατέρες, εἶναι ἡ «στολή τῆς θεότητος».

Στήν εἰκονογραφία τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ οἱ ριγωτές ταινίες στά σπάργανα τοῦ θείου βρέφους μοιάζουν ἴδιες μ᾽ ἐκεῖνες τοῦ σαβανωμένου Χριστοῦ σέ παραστάσεις τῆς Ταφῆς Του καί παραπέμπουν ὀπτικά στήν παράσταση τῆς Ἀνάστασης τοῦ Λαζάρου, προτυπώνοντας μέ τόν τρόπο αὐτό τά ἐντάφια ὀθόνια καί τήν μετέπειτα ταφή τοῦ Κυρίου. Ἡ σύνδεση αὐτή τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ μέ τό μελλοντικό πάθος Του τονίζεται ἀπό τόν ἅγιο Ρωμανό τό Μελωδό σέ χριστουγεννιάτικο ὕμνο του, ὅπου τό θεῖο βρέφος φέρεται νά ἀπευθύνεται πρός τή μητέρα Του, εἰδοποιῶντας την γιά τό Πάθος καί τή σταυρική του θυσία. Τή σχέση τῶν βρεφικῶν σπαργάνων μέ τά ἐντάφια σπάργανα, τονίζει καί ὁ ἅγιος Συμεών Θεσσαλονίκης ὅταν ἑρμηνεύει τό νόημα πού ἔχουν τά καλύμματα τῆς ἁγίας Τράπεζας: «Ὡς καί τά καλύμματα, τά σπάργανα τοῦ τάφου ἅμα γάρ καί τά τῆς σαρκώσεως καί τοῦ θανάτου τυποῦσιν, ὅτι διά τοῦτο σεσάρκωται ἵνα σφαγιασθῇ ὑπέρ ἡμῶν».

Τό σπήλαιο τῆς Γεννήσεως θυμίζει ἐκεῖνο τοῦ Ἅδη, ἐνῶ ἡ ἴδια ἡ φάτνη, μέ τή μαρμάρινη κατασκευή μορφή μέ τήν ὁποία πολλές φορές ἀποδίδεται, παραπέμπει σέ ταφικό μνημεῖο.

Σέ δεσπόζουσα θέση στήν εἰκόνα τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστου βρίσκεται καί τό ἀστέρι, τό ὁποῖο τελικά στάθηκε πάνω ἀπό τό σπήλαιο, ρίχνοντας μία ἀκτῖνα του πάνω ἀπό τήν κεφαλή τοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι, τό ἀστέρι γίνεται καί ἕνας ἀγγελιοφόρος ἀπό τό ὑπερπέραν, πού μηνύει ὅτι στή γῆ γεννήθηκε «ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» Θεός. Τό ἀστέρι, ἀφοῦ ὁδήγησε τούς

Μάγους στή φάτνη, μᾶς δείχνει τώρα τήν κατεύθυνση πού χαράσσει ἡ ἐνσάρκωση τῆς φιλάνθρωπης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ὅσιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος μᾶς λέγει ὅτι αὐτός πού ξέρει τί σημαίνει θεάρεστος ἑορτή, αὐτός πού δέ μένει στά φαινομενικά στοιχεῖα τῆς γιορτῆς, βλέπει κάθε γιορτή σάν ἕνα μέρος ἀπό τά ἐπουράνια καί τήν αἰωνιότητα. Καί σήμερα, πού ἡ πατρίδα μας ἀλλά καί ὁλόκληρος ὁ γαλάζιος πλανήτης μας χειμάζεται ἀπό τήν ὑγειονομική κρίση, σήμερα πού τό σκοτάδι πού περιβάλλει τόν σημερινό ἄνθρωπο φαντάζει πιό βαθύ κι ἀπό τήν πιό σκοτεινή παραμονή Χριστουγέννων, χρειάζεται νά διατηρηθεῖ ἡ ἐλπίδα ὅτι κάποτε θά μπορέσει νά δεῖ τή λάμψη πού ἐκπέμπει τό θεῖο βρέφος μέσα στή καρδιά του.

Τό θαῦμα τελεσιουργεῖται στά ἐσώτερα τῆς ψυχῆς. Ὅσο ὁ ἄνθρωπος καλλιεργεῖ τήν ἀγάπη καί τήν ταπείνωση, τόσο γίνεται πιό οἰκεῖος μέ τόν γεννηθέντα στήν ταπεινή φάτνη Χριστό. Σπήλαιο γίνεται τότε ἡ ταπεινή καρδιά του.